

служи с тъпан. Той се използва изключително от циганите мохамедани при свирене със зурни” [Качулев, 1962:199, 208]. В друга своя публикация същият автор отново подчертава, че изпълнители на зурна са “само турци и турски цигани, българите не свирят на зурна” [Качулев, 1967:251].

Николай Кауфман също сочи, че в Пиринския край на зурна свирят роми: “На зурна в Пиринския край свирят изключително цигани” [Кауфман, Н. 1965:210].

Това, което отбелязват изследователите за етническия профил на свирача зурнаджия, потвърждават днешните музиканти от Югозападна България. Те са роми (с единични изключения), за които зурнаджийската практика е родова традиция. Свиращ от Яворница казва: “Зурнаджийството се усвоява по род – бащи, синове, внуци – в една къща” [АИФ, I № 100, с. 13]. Интервюирани музиканти твърдят, че на зурна свирят само “цигани мюсюлмани”: “Други няма, само наште. Ние се делим тука на три – турски цигани, български цигани и курбати. А музиканти са само от наште мюсюлманите” [М.К., с. 25].

Наблюдаваната от нас практика показва, че има не-роми, които се учат и опитват да свирят на зурна. Някои българи, според разложки свирач, “имат желание”, идват в махалата и свирят. Но за тях това е неприсъща практика, хоби, което едва ли демонстрират публично: “Срамува ли се, понеже живее там при българите? Ние тука не се срамуваме, понеже това на нас ни е занаято” [Б., с. 9].

И днес зурнаджийският занаят си остава ромски, но свиренето на зурна като че ли разширява етническата си база. За нуждите на музикалния фолклоризъм в професионални и любителски фолклорни ансамбли на зурна просвирват и българи – Л. П. и В. Б. от с. Кърналово, кавалджията К. от Благоевград, гайдарджията М. от София, танцьорът и хореографът И. И. от София. Съвременният политически фолклоризъм символно обвързва зурната с мюсюлманството и поражда практика да се свири на зурна сред българи мюсюлмани (*помаци*). През последните години, според наши теренни проучвания на зурна просвирват *помаци* от Гоце Делчев, Фъргово, Туховища – нова практика след 1989 г., обяснявана с възстановяването на имената, възможността да се извършват свободно мюсюлмански обреди и активирането на груповата празничност с музика [Ю., с. 25; Б.С., с. 2].

Полова характеристика

В традиционната българска култура пеенето е приоритет на жените, а свиренето – мъжко занимание, при това “умение и привилегия на малцина, съпроводено с ореол на свособразно избраничество и представителност и съпътствано с особен талант и предразположение у индивида” [Захаријева, 1998:126]. Инструменталната зурнаджийска музика не прави изключение от споменатата традиционна норма. На зурни свирят само мъже и освен със споменатата полова маркираност, този факт може да се обясни с необходимите за свирене на зурна специални физически и професионални качества: сила, издръжливост, техника на свирене.

Днешните зурнаджии, практикуващи в условията на разпадаща се традиция, потвърждават правилото, че зурната е мъжки инструмент. По време на нашите теренни наблюдения не сме регистрирали нито един случай, при който жена да свири на зурна. Само в едно от интервютата кавракировски зурнаджия си спомня за такъв случай в семейството като изключение, потвърждаващо правилото: “Жена никога не свири на зурна, само леля ми свиреше като глашник на дедо ми” [АИФ, I № 100, с. 13].